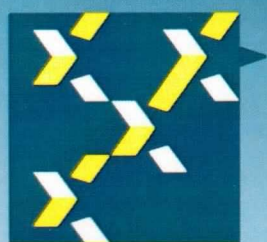

Тематичний випуск

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ вищої освіти України у контексті Болонського процесу

Теоретичний
та науково-методичний часопис
«Вища освіта України»

2014 • № 3 (додаток 1)

Тематичний випуск

Європейська інтеграція вищої освіти України

в контексті Болонського процесу

Теоретичний
та науково-методичний часопис
«Вища освіта України»

№ 3 (додаток 1)

2014

ISSN 2078-1016

**ТЕОРЕТИЧНИЙ
ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЧАСОПИС**

**«Вища освіта України»
2014, № 3 (додаток 1)**

**Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України
в контексті Болонського процесу»**

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія KB № 5049 від 11 квітня 2001 р.
Передплатний індекс: 23823

Перереєстровано 26 січня 2011 р. (протокол ВАК України № 1-05/1)
Фахове видання у галузі педагогічних та філософських наук

Засновники:

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут вищої освіти НАПН України
Видавництво «Педагогічна преса»

Рекомендовано до друку

Рішенням Вченої ради Інституту вищої освіти НАПН України
(протокол № 7 від 27 жовтня 2014 р.)

Адреса редакції: 01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9,
Інституту вищої освіти НАПН України
e-mail: wou@ukr.net
Тел./факс: +38-044-28-668-04

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ЖУРНАЛУ «ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Віктор АНДРУЩЕНКО,

доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент НАН України, академік НАПН України,
ректор Національного педагогічного університету
ім. М. П. Драгоманова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Віль БАКІРОВ,

доктор соціологічних наук, професор,
академік НАН України, академік НАПН України,
ректор Харківського національного університету
ім. В. Н. Каразіна

Леонід ГУБЕРСЬКИЙ,

доктор філософських наук, професор,
академік НАН України, академік НАПН України,
ректор Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Наталія ДЕМ'ЯНЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології вищої школи
Національного педагогічного університету
ім. М. П. Драгоманова

Микола ЄВТУХ,

доктор педагогічних наук, професор,
академік НАПН України,
академік-секретар відділення вищої освіти НАПН України

Ірина ЗАРУБІНСЬКА,

доктор педагогічних наук, доцент,
проректор з міжнародних зв'язків
Національного авіаційного університету

Світлана КАЛАШНИКОВА,

доктор педагогічних наук, професор,
в. о. директора Інституту вищої освіти НАПН України
(відповідальна за випуск)

Галина КОЗЛАКОВА,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу теорії
та методології природничої й інженерної освіти
Інституту вищої освіти НАПН України

Костянтин КОРСАК,

доктор філософських наук, професор,
завідувач відділу теорії та методології природничої
й інженерної освіти
Інституту вищої освіти НАПН України

Наталія КОЧУБЕЙ,

доктор філософських наук, доцент,
професор Національного педагогічного університету
ім. М. П. Драгоманова
(заступник головного редактора)

Василь КРЕМЕНЬ,

доктор філософських наук, професор,
академік НАН України, академік НАПН України,
президент НАПН України

Володимир ЛУГОВИЙ,

доктор педагогічних наук, професор,
академік НАПН України,
перший віце-президент НАПН України
(перший заступник головного редактора)

Василь МАЙБОРОДА,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу теорії
та методології гуманітарної освіти
Інституту вищої освіти НАПН України

Ганна ОНКОВИЧ,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу теорії та методології гуманітарної освіти
Інституту вищої освіти НАПН України
(заступник головного редактора)

Ірина ПРЕДБОРСЬКА,

доктор філософських наук, професор,
головний науковий співробітник відділу змісту, філософії
та прогнозування вищої освіти
Інституту вищої освіти НАПН України

Зореслав САМЧУК,

доктор філософських наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу соціальних проблем вищої освіти
та виховання студентської молоді
Інституту вищої освіти НАПН України

Ірина СТЕПАНЕНКО,

доктор філософських наук, професор,
головний науковий співробітник відділу змісту,
філософії та прогнозування вищої освіти
Інституту вищої освіти НАПН України

Михайло СТЕПКО,

кандидат фізико-математичних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
провідний науковий співробітник відділу економіки
та управління вищої освіти Інституту вищої освіти
НАПН України

Жанна ТАЛАНОВА,

доктор педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу політики та врядування у вищій освіті
Інституту вищої освіти НАПН України

Ольга ЯРОШЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач відділу педагогіки і психології вищої освіти
Інституту вищої освіти НАПН України

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЗАРУБІНСЬКА І. Б., ПОЛУХІН А. В. Система вищої освіти України і міжнародний ринок освітніх послуг	6
ПАЩЕНКО С. Ю. Академічна мобільність викладачів як ресурс стратегічного розвитку сучасної університетської освіти	10
ПРИЙМА С. М. Освіта дорослих як соціокультурна детермінанта суспільств знання в контексті стратегічних орієнтирів вищої освіти	21
ЛЕСИК Г. В. Орієнтири розвитку соціально-гуманітарної підготовки у вищій школі України початку XXI століття	25
ЛОПАШОВА Ю. О. Інноваційна спрямованість розвитку професійно-педагогічної освіти	28

РОЗДІЛ 2. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»

ЛУГОВИЙ В. І., СЛЮСАРЕНКО О. М., ТАЛАНОВА Ж. В. Реалізація світового досвіду рівневої, орієнтаційної та галузевої організації вищої школи в Законі України «Про вищу освіту»: шлях до розуміння та визнання	32
СУХАРНИКОВ Ю. В. Про проблему адаптації освітнього законодавства України до <i>acquis</i> ЕС	37
КОВТУНЕЦЬ В. В. Забезпечення доступу до вищої освіти у відповідності з Конституцією України та міжнародними зобов'язаннями держави	42
ВІТЬКО О. В. Методика підготовки Diploma Supplement у ВНЗ України	45
ЧОРНОЙВАН Г. П. Законодавче підґрунтя підготовки докторів філософії в Україні	48
БОЙКО О. М. Розвиток докторської програми (PhD) з соціальної роботи і соціальної політики в НАУКМА	51
ЧОРНОМОРЕЦЬ І. М. Тенденції реформування системи педагогічної освіти в контексті імплементації Закону України «Про вищу освіту»	55
ОЛІЙНИК В. В., ШТОМПЕЛЬ Г. О. Транснаціональні теоретичні конструкти післядипломної освіти	59
ПРОХОР І. П. Термінологічне поле приватної вищої школи в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору	65
КОВАЛЬЧУК Ю. О., ЛІСОВА Т. В. Відбір до ВНЗ як прикладна задача теорії освітніх вимірювань	69
НІТЕНКО О. В. Забезпечення вимог Закону про вищу освіту – виклик для юридичної освіти України	73

РОЗДІЛ 3. АВТОНОМІЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТІВ

ХАРКІВСЬКА А. А. Аналіз теорій управління вищою освітою	7
ЖДАНОВА К. О. Врядування у вищій освіті на засадах лідерства: погляд вітчизняних і зарубіжних науковців	8
ВОРОБІЙОВА О. П. Концептуальні засади ендаументу: поняття, види і принципи діяльності	8

РОЗДІЛ 4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ГОЛУБ Т. П. Європейська політика у сфері забезпечення якості підготовки докторів філософії	88
ЛИНЬОВА І. О. Принципи забезпечення якості докторських програм у європейському освітньо-дослідницькому просторі	92
СТАВИЦЬКИЙ В. В. Організація дистанційного навчання в Україні та світі.	95
ПАЛАМАРЧУК О. Ф. Забезпечення якості вищої туристичної освіти Франції	98
КОШАРНА Н. В. Забезпечення якості вищої освіти у Швеції (на прикладі педагогічної підготовки майбутніх вчителів)	102
КОВАЛЕНКО О. М. Забезпечення якості вищої освіти Польщі: досвід для України	105
ГОНДЮЛ І. Л. Стандартизація професійної педагогічної освіти як основа для якісного управління персоналом навчального закладу: досвід Сполученого Королівства	108
СІНЬЕЛЬНИК І. П. Виховання толерантності як складова процесу поліпшення якості вищої освіти	113
ЩЕРБАКОВА О. А. «Нам потрібна риторика єдності!.. », або пропозиції щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України у контексті євроінтеграції	116
ХИЖНЯК І. А. Провідні принципи електронної лінгвометодики як інноваційної галузі методичної науки	119
АЛЬОХІНА Г. М. Якість освіти у контексті сучасних трансформацій вищої освіти	124
ЛИСОЧЕНКО С. В., СУСЬ Б. Б. Розвиток системи навчання протягом життя в Україні	127

РОЗДІЛ 5. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИЩІЙ ОСВІТІ

КОЗЛАКОВА Г. О., ШРОЛЬ Т. С. Стан наукового розроблення проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін	131
АДАМОВСЬКИЙ М. Г., МАГАЗИНЩИКОВА І. П. Оцінювання рівня сформованості екологічної компетентності випускника ВНЗ як результату екологізації навчання	135
АЛПАТОВА О. В. Проблема формування психологічної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності	140
ГАВРІЛОВА Л. Г. Професійна компетентність майбутніх учителів музики: структурно-змістовий контент	143
ЗАДКОВА О. В. Основні етапи та рівні формування готовності майбутніх пілотів до вирішення проблемних ситуацій професійної діяльності в процесі викладання спецдисциплін	147
КУЛЬБАШНА Я. А. Комунікативна компетентність майбутнього лікаря-стоматолога	151
ДИБКОВА Л. М. Вплив професійної компетентності викладачів ВНЗ на навчальні результати студентів	156
ФЕДОРЕНКО С. В. Методологічний потенціал навчання суспільно корисному служінню у формуванні гуманітарної культури студентів США	159
БАБАН С. М. Педагогічна освіта в Сполученому Королівстві: освітні рівні та напрями підготовки	163
ТКАЧЕНКО В. П. Підготовка керівників навчальних закладів в університетах Сполученого Королівства	168

16. Tribe J. An International handbook of tourism education / J. Tribe – Elsevier Ltd., 2005. – 240 p.
17. Tourism industry sub-sectors. Country report, France. – March, 2014.
18. Université Bordeaux Montaigne. – URL: <http://www.montaigne.u-bordeaux.fr>
19. Université de Bourgogne. – URL: <http://www.u-bourgogne.fr>
20. Université de Bretagne Occidentale (UBO). – URL: <http://www.univ-brest.fr>
21. Université de Corse Pascal Paoli. – URL: <http://www.univ-corse.fr>
22. Université de Nancy II – URL: <http://www.univ-nancy2.fr>
23. Université Lille 3 – URL: <http://www.univ-lille3.fr>

Olga Palamarchuk

QUALITY ASSURANCE IN HIGHER EDUCATION IN TOURISM IN FRANCE

The paper deals with the analysis of quality assurance in higher education in France in the context of the Bologna process. The author notes application of main principles of the Bologna process in the curricula in French universities concentrating on tourism. Specific and general competences of students are pinpointed as main components of educational competence of professionals in tourism. Recommendations are provided on improving the Ukrainian higher education in the area of tourism.

Keywords: quality of education, higher tourism education, the Bologna process, mobility policy, employability, curricula, universities of France, specific and general competence, modernization of education, higher tourism education in Ukraine.

УДК 378-057.875: 37.091.12.011.3-051(485)

КОШАРНА Наталія Володимирівна

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання

Педагогічний інститут, Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ШВЕЦІЇ
(НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ)

У статті розглянуто досвід Швеції щодо питання забезпечення якості вищої освіти на прикладі підготовки майбутніх вчителів. Здійснено порівняльний аналіз принципів та підходів до професійної підготовки майбутніх учителів у Швеції та Україні з метою виявлення їхніх спільних та відмінних рис, а також переваг і недоліків кожної з систем. Акцентовано увагу на необхідності підготовки нової генерації педагогічних кадрів.

Ключові слова: сучасна освіта, якість освіти, підготовка майбутнього вчителя, професіоналізм, модель, зміст, методи навчання, форми навчання, компетентність, вищі навчальні заклади освіти.

Постановка проблеми та її актуальність. У процесі становлення української державності постала необхідність приведення у відповідність до нових умов розвитку суспільства системи освіти в цілому та системи педагогічної освіти зокрема. Одним з основних засобів реформування освіти є підготовка нової генерації педагогічних кадрів, неперервна освіта педагогічних працівників, підвищення їх професіоналізму, освітнього та загальнокультурного рівня [1].

На думку З. Курлянд, нова парадигма сучасної освіти, зокрема педагогічної, створюється на основі врахування ієрархії державних, професійних та оперативних цілей, сутність яких полягає в оновленні як вищої професійно-педагогічної освіти, так і цілісного навчально-виховного процесу вищого навчального закладу шляхом вдосконалення, тобто модернізації, модифікації та раціоналізації [7]. Зазначені вище процеси отримали найбільш широке розповсюдження у країнах Європейського Союзу, що є генератором провідних тенденцій розвитку світового освітнього простору.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі. На основі аналізу педагогічної літератури ми дійшли висновку, що українська національна педагогічна освіта посідає чинне місце у світовому освітньому просторі. Цьому сприяє розвиток міжнародних контактів вищих навчальних закладів України зі своїми зарубіжними партнерами; участь країни у програмах TEMPUS і TACIS (Транс-європейські програми з навчання й мобільності студентів, вагомою складовою яких є розробка нових навчальних програм з підготовки вчителів). Усе це сприяє не лише збагаченню вітчизняного досвіду, а й поширенню його на міжнародній арені, зміцненню міжнародного авторитету України як держави [1; 5].

Основними недоліками процесуального й результативного аспектів сучасної вищої педагогічної освіти ряд науковців вважають:

- нервову та розумову виснаженість студентів через безперервну напругу протягом семестру; погіршення стосунків між членами студентського колективу; недостатня кількість часу для самостійної роботи над предметом; дуже високі вимоги до отримання балів з деяких дисциплін; незадоволеність підходом до оцінювання навчальних досягнень та ін. (С. Вітвіцька) [2];

- недостатня сформованість технологічного, творчого рівня мислення студентів, переважання механічного відтворення прочитаного матеріалу з підручників і навчальних посібників; недостатньо сформовані вміння майбутніх учителів вільно використовувати здобуті знання для розв'язання практичних завдань, аналізу нестандартних ситуацій (А. Фасоля) [8];

- невідповідність студентів до здійснення процесу перевірки і оцінювання усних відповідей та письмових робіт школярів, розгубленість у вирішенні поточних навчальних проблем, неглибоке знання фактичного матеріалу, невміння застосовувати набуті теоретичні знання на практиці (І. Хом'як) [10].

Зазначені вище недоліки сучасної педагогічної підготовки майбутніх учителів унеможливають реалізацію основних положень підходів до педагогічної освіти (особистісно зорієнтованого, гуманістичного, компетентісного), значущість яких визнано на усіх рівнях фахової підготовки.

У площині гуманістичного підходу суб'єктом професійної підготовки є майбутній учитель, вільна й духовно розвинена особистість, якій притаманні потреба в саморозвитку і самовдосконаленні. За таких умов цілі, зміст, форми й методи освіти спрямовуються на особистість майбутнього вчителя, гармонізацію його розвитку в процесі навчання у вищому закладі освіти.

Професійна підготовка педагогів у площині концепції особистісно зорієнтованого навчання (А. Зязюн, С. Черепанова, Н. Ничкало, С. Сисоєва) полягає у:

- спрямованості професійної підготовки на розвиток майбутнього вчителя як неповторної індивідуальності;
- на задоволення його професійних та особистісних потреб;

- неперервному процесі збагачення суб'єктивного досвіду як важливого джерела власного розвитку, формуванні здатності до педагогічної діяльності;

- запровадженні інтеграції змісту освіти, міжпредметної й міждисциплінарної диференціації;

- використанні інформативних та комунікативних технологій навчання [4].

Компетентісний підхід розглядається сучасними науковцями у площині формування у вчителя певних ком-

компетентностей, що сприяють його швидкій адаптації на ринку праці, успішному розв'язанню життєвих, особистісних, професійних завдань для самовизначення, саморозвитку, самореалізації [2].

Отже, цілісне осмислення підготовки педагогічних працівників у контексті реалізації особистісно зорієнтованого, гуманістичного й компетентісного підходів є вкрай незрілим, оскільки реформування сучасної системи освіти потребує радикальних змін у навчально-виховному процесі, використанні в інноваційній діяльності вчителя, викладача нових технологій, які б сприяли реалізації інтелектуально-духовного потенціалу учнів, студентів.

Мета статті. Представити позитивний досвід забезпечення якості вищої освіти Швеції на прикладі системи педагогічної підготовки майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Одним з ефективних шляхів оновлення якості вищої освіти у напрямку підготовки майбутнього спеціаліста є вдосконалення форм та методів навчання на засадах використання позитивного досвіду провідних країн світу, зокрема Швеції, яка є лідером в освітній галузі [12; 13].

Аналіз особливостей становлення та розвитку шведської системи вищої педагогічної освіти, реформування та реорганізації освітньої системи зазначеної країни була спрямована на оновлення змісту й структури професійної підготовки вчителів згідно європейських вимог. Важливим прикладом для України, з нашої точки зору, є те, що зміни в освіті цієї країни відбувалися поступово, не порушуючи історично складені традиції старої системи, а тільки модернізуючи її відповідно до сучасних вимог. У результаті було створено своєрідну високоефективну систему педагогічної підготовки, що увібрала в себе як національні традиції, так і кращі зразки європейської вищої освіти. Саме тому використання досвіду цієї країни у вітчизняній практиці може сприяти підвищенню ефективності системи педагогічної освіти України [12; 14].

Оскільки принципи та підходи до професійної підготовки майбутніх учителів у Швеції та Україні різні, ми здійснили порівняльний аналіз цих підходів для виявлення їхніх спільних та відмінних рис, а також переваг і недоліків кожної з систем. Результати порівняльного аналізу представлено в таблиці.

Порівняльна таблиця змістового та процесуального компонентів педагогічної підготовки вчителів у системі вищої освіти Швеції та України

Порівняльний аспект	Назва країни	
	Швеція	Україна
Термін навчання	3-5 років	4-5 років
Програма підготовки	Унітарна (індивідуально-диференційована підготовка фахівців різних спеціальностей та спеціалізацій за відсутності факультетів).	Традиційна (поточне навчання групи студентів сталого складу за певною спеціальністю чи спеціалізацією в межах визначеного факультету).
Парадигма викладання	Вивчення (студентами). Специфіка: підготовка педагога-універсала, який отримує право викладати в школі навчальні предмети різного спрямування. Орієнтація: розвиток умінь, навичок.	Навчання (студентів). Відбувається зміна парадигми – від навчання до вивчення (у формі самостійної роботи). Специфіка: підготовка вчителя за окремою спеціальністю, або поєднаними спеціальностями, дозволеними класифікатором професій (ДК 003-95). Орієнтація: накопичення знань, формування умінь та навичок.
Підхід до формування змісту професійної освіти	Інтегративний, що передбачає поєднання знань з різних галузей науки в межах комплексного навчального предмету.	Предметний, орієнтований на вивчення кожної навчальної дисципліни, окремо констатованої в навчальному плані часом з наявністю дотичних тем у змісті інших навчальних дисциплін.
Підхід до формування змісту теоретичного компоненту педагогічної підготовки	«Горизонтальний» розподіл навчального матеріалу, в межах якого зміст кожного розділу програми поглиблюється та розширюється на кожному курсі навчання.	«Вертикальний» розподіл навчального матеріалу, в межах якого на певних курсах вивчаються чітко визначені психолого-педагогічні дисципліни.
Підхід до організації педагогічних практик	На кожному курсі навчання. Оцінка за практику на кожному курсі є складовою загальною оцінкою курсу «Практично-педагогічна підготовка». Міцний взаємозв'язок ВНЗ та партнерських шкіл, що несуть спільну відповідальність за якість практичної підготовки майбутніх вчителів.	У переважній більшості, починаючи з другого курсу. Оцінка за практику є самостійною оцінкою, що входить до переліку форм контролю протягом семестру або навчального року. Частковий, іноді формальний зв'язок ВНЗ з базами практик.
Переважаючі форми навчання	Самостійна робота студентів.	Аудиторна робота студентів (лекційні та семінарські заняття).
Функції викладача	Консультативна, коригуюча.	Інформативна, контролююча.
Методи викладання	Переважно конструктивні.	Переважно інструктивні.

З таблиці видно, що педагогічна підготовка в системі вищої освіти Швеції містить корінні відмінності від установлені системи підготовки вчителів у вищих навчальних закладах України. Ці відмінності є похідними освітньо-історичних традицій кожної країни та особливостей їх суспільно-культурного укладу. Однак, в умовах інтенсивних євроінтеграційних процесів, активним учасником яких є Україна, використання деяких елементів позитивного досвіду Швеції сприятиме вдосконаленню системи підготовки вчителів на засадах кращих зразків європейської педагогічної освіти [5; 6; 8].

На нашу думку, в даному контексті особливої уваги заслуговує досвід формування співвідношення теоретичних і практичних курсів навчання; організація педагогічної

практики; можливості вибору курсів за бажанням. Також є доцільним використання шведського досвіду щодо розширення можливостей самостійної роботи студентів [11; 13].

З метою вдосконалення організації та здійснення педагогічної підготовки майбутніх учителів у вищому навчальному закладі варто використати досвід шведських університетів щодо інтеграції навчальних дисциплін, яка полягає в принциповій зміні їхньої структури, систематизації їх змісту на іншій логічній системі [14].

Як свідчить досвід підготовки вчителів у системі вищої освіти Швеції, інтеграція споріднених дисциплін у вищій школі має на меті: оптимальну підготовку фахівців відповідно до потреб і вимог суспільства; забезпечення мобільності випускника на період його професійної діяль-

ності; підвищення дидактичної ефективності процесу навчання. Здійснення зазначеної інтеграції у вітчизняних вищих навчальних закладах можливе за рахунок:

- міжпредметної кореляції;
- комплексного засвоєння навчальних проблем;
- вилучення дублювання певних тем чи розділів у змісті навчальних предметів;
- обмеження кількості навчальних предметів, що вивчаються протягом семестру, навчального року та відповідно форм контролю (заліків, іспитів);
- підвищення економічної ефективності професійної освіти.

Очевидно, що реалізація зазначених заходів з інтеграції навчальних предметів є складовою загальнодержавної політики у сфері вищої освіти в цілому та підготовки педагогічних кадрів зокрема і не може бути досягнута зусиллями виключно педагогічних колективів вищих навчальних закладів. Тому вважаємо за потрібне акцентування уваги на тих аспектах фахової педагогічної підготовки, які можуть бути видозмінені завдяки активній творчій діяльності викладачів.

Вищий навчальний заклад зобов'язаний дати студенту освіту, яка знаходиться на рівні сучасних досягнень науки, але й відображає тенденції її розвитку. Разом з тим теоретичні знання мають бути максимально наближені до передової практики. Тому педагогічна підготовка вчителя поряд з теоретичним компонентом та розвитком позитивних якостей студента передбачає озброєння випускників вищих навчальних закладів необхідними професійними вміннями й навичками їх використовувати за умов різних педагогічних ситуацій (практичний компонент). Ідеться про посилення педагогічної спрямованості навчального процесу в педагогічному навчальному закладі, коли аудиторні заняття слугують своєрідним «засобом професійного тренування» майбутніх педагогів.

Аналіз програм педагогічних університетів дозволив зробити висновок про те, що при вивченні методичних та спеціальних предметів, у межах яких має відбуватися формування в майбутніх учителів провідних професійних компетенцій, питання оволодіння студентами педагогічними вміннями окремо не ставиться, основний акцент припадає на оволодіння знаннями. Формування педагогічних вмінь передбачено здійснювати лише в період педагогічної практики. Очевидно, що вона містить у собі найбільш широкий арсенал засобів для формування педагогічних вмінь, їх систематизації та вдосконалення, але деякі елементи цих вмінь можна сформувати й у процесі аудиторного навчання, на що раціонально було б звернути увагу в програмах дисциплін усіх циклів [11; 12; 13; 14].

У вирішенні питання вдосконалення педагогічної підготовки вчителів у ВНЗ України може бути з успіхом використано досвід діяльності шведських університетів. Цей досвід полягає в підсиленні педагогічної спрямованості навчання, коли в його процесі майбутні вчителі виконують по відношенню до своїх товаришів такі елементи педагогічної діяльності, як: взаємоконтроль студентів на аудиторних заняттях; викладання студентам групи навчального матеріалу протягом аудиторних занять; взаємооцінка презентацій виконаних завдань; проведення спільної з викладачем лекції.

Як засвідчує аналіз діяльності провідних шведських університетів щодо організації та проведення занять педагогічної спрямованості, така робота студентів сприяє формуванню низки значущих для професійної діяльності вмінь, серед яких слід назвати вміння співвідносити матеріал науки, що вивчається, зі змістом програми шкільного курсу; передбачати труднощі, що можуть виникнути в школярів під час засвоєння певних тем навчального матеріалу; здійснювати контроль своїх дій та дій учнів; організовувати різні форми занять з предмету викладання; створювати проблемні ситуації, формувати пізнавальне протиріччя; зрозуміло, чітко, дохідливо пояснювати навчальний матеріал; обирати методи педагогічного впливу та обґрунтовувати їх вибір (у шведській практиці це вміння дослідливо перекладається як «вміння рефлексувати власні знання або досвід професійної діяльності») тощо.

Перераховані вище вміння можуть бути сформовані викладачами не лише фахових, але й загальнонаукових дисциплін такими засобами, як:

- розкриття перед студентами співвідношення між досягненнями сучасної науки та практики і матеріалом, що відбирається для вивчення у школі;
- добору й наведення студентам прикладів і аналогій, які дозволяють пояснити учням складні теми в навчальному матеріалі;
- організації усного та письмового взаємного контролю за пізнавальною діяльністю студентів, коментування та рецензування відповідей та презентацій одногрупників;
- введення у навчальний процес елементів взаємного навчання, в межах якого частина студентів виконує по відношенню до своїх товаришів деякі визначені заздалегідь функції вчителя (пояснення, доведення, переконання, консультування, контроль, перевірка тощо);
- організації під час занять проблемних ситуацій з детальним поясненням для студентів особливостей методики їх створення, наведення прикладів формулювання пізнавальних проблем в межах змісту навчального предмету, які можуть бути використані в школі;
- заохочення студентів до моделювання під час відповідей на семінарських заняттях дій учителя, який пояснює новий матеріал дитячій аудиторії тощо.

Зрозуміло, що перелік професійних умінь, формування та вдосконалення яких відбувається під час використання викладачем перерахованих нами засобів, не охоплює всього об'єму практичних компетенцій, які цілеспрямовано можуть формуватися в майбутніх учителів у процесі вивчення дисциплін спеціального циклу. Їх число може значно розширюватися в залежності від того, які прийоми й методи навчання будуть застосовуватися кожним викладачем, зацікавленим у підвищенні якості фахової підготовки майбутніх учителів.

Висновки. Сучасна вища педагогічна освіта в Швеції розвивається під впливом комплексу чинників різного рівня та масштабу. Провідні з них – вплив інтернаціоналізації, інформаційного суспільства, процесу євроінтеграції. Висока якість вищої педагогічної освіти країни зумовлюється історичними традиціями педагогічної освіти в Швеції, фундаментальною матеріально-технічною базою вищих навчальних закладів, рівнем фахової компетентності викладачів, науково обґрунтованою системою професійного відбору абітурієнтів, співпрацею викладачів і студентів під час навчання та науково-дослідницької роботи.

Вивчення досвіду педагогічної підготовки вчителів в Україні та Швеції стверджує, що багато педагогічних ідей є оновленими світовими концепціями і теоріями й що досвід окремої країни чи регіону – це також не істина в кінцевому значенні.

У результаті порівняльного дослідження з'ясовано, що освітні концепції в Швеції та Україні супроводжувалися активним пошуком підвищення ефективності теоретичного і технологічного рівнів педагогічної підготовки вчителів як системи професійних компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Світанок Європи: Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2011. – 1099 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник модульно-рейтинговою системою навч. для студ. магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 315 с.
3. Вовк Л. П. Збірник навчальних програм із загальнопедагогічної підготовки / Л. П. Вовк, О. С. Падалка. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 188 с.
4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної діяльності у професійній освіті / І. А. Зязюн // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти : зб. наук. праць / Ред. кол.: І. А. Зязюн, С. О. Черепанова, Н. Г. Нічкало, С. О. Сисосева та ін. – Л. : Сполом, 2002. – Вип. 8. – С. 4–14.
5. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.

6. Педагогічна освіта і освіта дорослих: європейський вимір: зб. наук. праць / За ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – К.; Хмельницький, 2008. – 530 с.
7. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та інші; за ред. Н. Курлянд. – 3-тє видання, переробл. і доповн. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
8. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія / За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.
9. Фасоля А. Азбука особистісно-орієнтованого навчання / А. Фасоля // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та коле́гіумах. – 2004. – № 4. – С. 62–67.
10. Хом'як І. М. Формування професійних умінь у студентів-філологів / І. М. Хом'як // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. – Випуск 13. – Глухів: ГДПУ, 2009. – С. 13–20. – (Серія: Педагогічні науки).
11. Holmberg O. Students' Identification Levels: Handbook for teachers and Students // Malmö University, 2006. – 25 p.
12. National Agency for Higher Education (2001). Teacher education in Sweden before and after 2000. Report. – Skolverket, 2001. – 82 p.
13. National Review of Subjects and Programmes in Sweden: Högskoleverkets rapportserie, 2010: I R. – Stockholm: Högskoleverket (National Agency for Higher Education). – 2010. – 49 p.
14. Teaching Training Programmes: Malmö School of Education Programmes Description. Sweden, 2012. – 50 p.

Natalia Kosharna
QUALITY ASSURANCE OF HIGHER EDUCATION IN SWEDEN
(ON THE EXAMPLE OF TEACHER TRAINING)

The experience of Sweden in the field of quality assurance of higher education on the example of future teacher training is discussed in the paper. A comparative analysis of principles and approaches to professional training of future teachers in Sweden and Ukraine is conducted with a goal to pinpoint their common and distinctive features, as well as their advantages and drawbacks. A need is emphasized to train a new generation of the pedagogical staff.

Keywords: modern education, quality of education, teacher training, professionalism, model, content, teaching methods, learning, competence, higher educational institutions.

УДК 94(477)[008:327(438)](043.3)

КОВАЛЕНКО Оксана Миколаївна,
 молодший науковий співробітник відділу теорії та методологій
 природничої й інженерної освіти,
 Інститут вищої освіти НАПН України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті здійснено цілісне дослідження вищої освіти Польщі та співробітництво України і Польщі в питаннях освіти та науки. На підставі аналізу новітніх видань і нормативно-правових документів двосторонніх відносин розкрито основні напрями та форми освітньої й наукової співпраці. Таким чином, предметне вивчення українсько-польських освітніх і наукових відносин дозволяє стверджувати, що вони тривалі, не позбавлені розбіжностей, але динамічні і конструктивні. Вони характеризуються насиченістю, зваженістю підходів та достатнім потенціалом для трансформації на рівень стратегічного партнерства.

Ключові слова: Україна, Польща, українсько-польські відносини, освіта, наука, стратегічне партнерство, вища освіта.

Постановка проблеми та її актуальність зумовлена, теоретичною і практичною значущістю польського досвіду в галузі розвитку освітньо-наукових осередків. Аналіз українсько-польських культурно-освітніх відносин та наукового співробітництва є необхідним для визначення основних закономірностей у взаємозв'язках між двома народами і має сприяти усуненню перешкод на шляху обох держав до рівноправного членства в європейській співдружності. Освітній та науковий рівень нашої держави має відповідати вимогам Європейського співтовариства, що були висунуті в «Угоді про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС» (1999 р.).

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі польської вищої освіти складається із масиву різноманітної української та зарубіжної літератури.

Питання польської вищої освіти найбільш ґрунтовно та детально розглядають такі українські дослідники як І. Афанасьєва, О. Васильєва, Л. Зашкільняк, Г. Зеленько, О. Знахоренко, В. Кирилич.

Проблеми польської вищої освіти розглядаються в контексті євроінтеграційних та глобальних світових процесів із урахуванням міжнародної ситуації та інтересів провідних держав і міжнародних структур. Такий підхід притаманний західним, зокрема, польським дослідникам – К. Бахману, З. Бжезинському, Є. Зінкевичу, П. Кусписю, А. Хойновській, З. Шмід, які визначають перспективи українсько-польського співробітництва.

Значний внесок у дослідження польської вищої освіти зробили представники політології. Такі вчені як А. Мадзіак-Мішеска, Є. Козакевич, З. Шмід, А. Хойновська, Т. Ольшанський, В. Гілла та Н. Гілла аналізують польську

внутрішню освітню політику, вплив міжнародних факторів на освітні процеси у державі. Слід зазначити, що вказані дослідники, виходячи з розуміння національних інтересів власної країни, в деяких питаннях доходять однобоких висновків та трактувань, що потребує додаткового аналізу й уточнення.

Окрему групу становлять праці українських та польських науковців щодо висвітлення українсько-польських зв'язків у галузі освіти. У цьому контексті важливе значення мають праці В. Лишко «Культурно-освітні та релігійні товариства як гарант добросусідства між Україною і Польщею», А. Павлишина «Українська громада в Польщі», Н. Петрука «Про деякі методичні засади українознавства», В. Трошинський «Українці в світі» та У. Флишко «Україномовні школи в Польщі» [21; 22]. Проте вказаним працям притаманний певний стереотип, зокрема, некритичний аналіз інформації та вилучення відомостей щодо подій у Польщі.

Серед досліджень проблеми наукових зв'язків України та Польщі слід виділити працю Я. Ісаєвича [4], котрий зробив акцент на організації наукових конференцій, незначному поширенні об'єктивних наукових праць за кордоном, долі пам'яток мистецтва та історії, а також на розробках Польського українознавчого товариства.

Мета статті полягає у дослідженні якості польської вищої освіти та українсько-польських освітніх, наукових зв'язків.

Відповідно до мети визначено такі завдання наукового дослідження:

- проаналізувати стан розроблення проблеми у вітчизняній та зарубіжній історіографії, встановити повноту її джерельного забезпечення;